

Джерела та література

1. Антонович В. Нарис становища православної церкви на Україні від половини XVII до кінця XVIII ст. // Руська історична бібліотека. – Т. VIII. – Львів, 1900. – 154 с.
2. Грушевський М. С. Історія України-Руси : в 11 т., 12 кн. / Михайло Грушевський. – К : Наук. думка, 1995. – Т. VIII. – Ч. II. – 224 с.
3. Державний архів Волинської області, ф. 382 Луцька уніатська генеральна духовна консисторія, м. Луцьк Луцького повіту Волинської губернії, оп. 3, спр. 1, 1114 арк.
4. Niesiecki K. Korona polska. – Т. 4 / К. Niesiecki. – Lwów : W drukarni Collegium Lwowskiego Societatis Jesu, 1743. – 888 s.
5. Stecki Tadeusz Jerzy. Wołyń pod względem statystycznym, historycznym i archeologicznym / Tadeusz Jerzy Stecki. – Serya 2. – Lwów : Z drukarni zakładu nar. im. Ossolińskich, 1871. – 473 s.
6. Федорів Ю. Організаційна структура Української Церкви / о. д-р Юрій Федорів. – Торонто, 1990. – 210 с.

Довбищенко Михайл. Князь Михаил-Серваций Вишневецкий и его поддержка Униатской церкви в Луцко-Острожской епархии в 30–40-х гг. XVIII в. В статье исследуется деятельность князя Михаила-Сервация Вишневецкого, направленная на поддержку униатских парафий Луцко-Острожской епархии в 1730–1744 гг. Рассмотрены вопросы, связанные с основанием новых церквей, предоставлением экономических льгот духовенству, взаимодействию князя и церковных общин и т. п. Сделан вывод о действенной поддержке князем Вишневецким униатских парафий, которые находились под его патронатом, путем защиты экономических интересов духовенства и содействия развитию религиозной жизни церковных общин. Подчеркивается, что вышеизложенный материал свидетельствует об ошибочности распространенного в научной литературе взгляда, согласно которому украинское духовенство и верующие в XVIII в. подвергались системной дискриминации со стороны польской шляхты.

Ключевые слова: Волинь, Униатская церковь, князь Михаил Вишневецкий, парафиальные церкви, парафиальное духовенство, фундации.

Dovbyshchenko Mykhailo. Prince Michael-Servatsiy Vyshnevetskii And His Support of the Uniate Church in Luck–Ostrog Eparchy in 1730–1740's. This article is dedicated to prince Mykhailo-Servatsii Vyshnevetskii and his support of the parochial churches in Lutsk-Ostroh Greek-Catholic diocese (1730–1744). The problems of new churches establishment, giving of economic privileges to the clergy, cooperation of prince with church communities and others like that are investigated in this work. The author of the article has made an conclusion, that Vyshnevetskii were active supporter of Uniate parishes which were under his protectorate, by providing economic interests of the parish clergy and promotion of religious life of religious communities. It was noted that the activities of Prince Michael Vyshnevetskii deny still existing in the national historical science idea according to which Ukrainian parish clergy and laics in the XVIII century were systemically discriminated by the Polish nobility.

Key words: Volyn, Uniate Church, Prince Michael Vyshnevetskii, parish church, parish clergy, foundation.

Стаття надійшла до редколегії
15.012.2014 р.

УДК 273.13(477)«1739/1763»:038

Юрій Стецик

**Настоятелі Добромилського василіанського монастиря Св. Онуфрія
(1739–1763 рр.): біографічний огляд**

На підставі персональних даних укладено біограми настоятелів. Подано їх загальну просопографічну характеристику за такими критеріями, як загальний вік, територіальне та соціальне походження, вступ до чернецтва, час перебування в чернецтві, складання чернечих обітів, проходження освітніх студій, переміщення по монастирях Святопокровської провінції для виконання монастирських і церковних обов'язків.

Ключові слова: ігумен, ієромонах, управа, профес, номінація.

Постановка наукової проблеми та її значення. В історії як західного, так і східного чернецтва протягом століть розвивалися різні погляди на роль настоятеля в монастирі. Іноді акцент ставили на

адміністративні функції (уміння організувати спільноту й забезпечити її зовнішнє функціонування), а іноді – навпаки: наголошувалося на тому, що настоятель повинен відповідати лише за духовне життя ченців. Відповідно до цієї проблеми постає пов'язане з нею дискусійне питання: яка форма духовного проводу найефективніша та найприйнятніша для сучасного монастиря. Однією з відповідей може бути звернення до духовної практики василіанського чернецтва XVIII ст., яку пропонуємо розглянути на прикладі настоятелів Добромільського монастиря як одного з провідних осередків духовного вишколу монахів.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Слід зауважити, що в останні десятиліття тема духовного проводу щораз більше зацікавлює як східну, так і західну церковну історіографію. Так, у наш час з'явилися дослідження про роль настоятеля як духовного отця в монастирях студитського уставу [4; 7]. Отже, вивчення постаті настоятеля актуальне для сучасної історичної біографістики Василіанського Чину.

Сучасне чернецтво Української греко-католицької церкви (УГКЦ) багато уваги приділяє роздумам про роль настоятеля у вихованні й формуванні богопосвячених осіб. У 2005 р. проведено конференцію монашества на тему «Покликання і формація», а у 2006 р. цій же темі присвячено Собор чернецтва УГКЦ.

Добромільський василіанський монастир став об'єктом вивчення як у краєзнавчих, так і у вузькогалузевих дослідженнях. Зокрема, краєзнавці, вивчаючи історію м. Доброміль та його околиць, розкривали основні віхи функціонування обителі [1; 8; 10; 16]. Інша група досліджень представлена науковими працями двох напрямів: перший – зорієнтований на вивчення сакральної архітектури й мистецтва [9; 17; 19], а другий охоплює загальні праці з історії Церкви та Василіанського Чину [2; 3; 6; 15; 18]. Хоча дослідження Добромільської обителі й представлено різними тематичними напрямками, однак досі не вивчено повною мірою біографічні відомості про настоятелів цієї обителі середини XVIII ст.

Завдяки збереженості до нашого часу значного пласту монастирської документації маємо можливість у загальному встановити підставові біографічні відомості про окремих ігуменів, фрагментарна інформація про яких розпорошена по різних видах джерел. Зокрема, для проведення дослідження використано каталоги монастирів та ченців Святопокровської провінції Чину Святого Василя Великого (далі – ЧСВВ) [23; 24; 25]. Під час написання статті взято за основу «*Catalogus Alphabeticus Patrum et Fratrum Ordinis Sancti Basilii Magni in Provincia Polona Tituli Protectionis Beatissimae Virginis Mariae...*», укладення якого розпочав у 1766 р. о. Анастасій Пйотровський, який, будучи секретарем Провінційної управи, намагався зібрати та узагальнити життєписи ченців Святопокровської провінції ЧСВВ [12; 13; 14]. Для визначення часу та місця смерті монахів використано опубліковані некрологи померлих ченців ЧСВВ (другої половина XVIII ст.) [5; 11].

Мета й завдання статті – охарактеризувати інститут настоятеля, визначити його значення для духовного формації ранньомодерного чернецтва та реконструювати біографії окремих його представників.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Завдання та функції настоятеля зводилися до двох основних напрямів діяльності: організації та координації зовнішнього функціонування монашої спільноти й духовного проводу співбратів. Ігуменів належала найвища влада в управлінні монастирем та в організації духовного життя спільноти.

Завдання ігумена як духовного отця не зводилося тільки до юридичного урядування (повчати підлеглих і вимагати від них дотримання належного порядку в праці та молитві), а також охоплювали питання духовного наставництва монастирської братії. Отже, настоятель мав бути особою з глибокою духовністю. Він оживляв монастирську спільноту та сприяв її духовному розвитку загалом і, зокрема, окремих членів, дбав щоб спільнота не потрапила в стан духовної стагнації [7, с. 330].

Отже, на ігумена покладено подвійний обов'язок: з одного боку, стежити за духовним станом як спільноти загалом, так і кожного її члена зокрема, а з іншого – забезпечувати монахів необхідними духовними поученнями та аскетичними науками.

Внутрішній уклад життя по василіанських монастирях у другій половині XVIII ст. регламентувався правилами Св. Василя Великого, які уклав київський митрополит Велямин Рутський. Ці правила передбачали, що настоятель монастиря міг або вибиратися, або ж призначатися. Монастирська документація другої половини XVIII ст. свідчить, що місцеві ігумени призначалися провінційною Управою Святопокровської провінції. До уваги брали вік кандидата, його діяльність та добрі вчинки. Інтелектуальні здібності не відігравали провідної ролі. Відповідно до «Зібраного сумаріюша правил

Святого Нашого Отця Василя Великого, складеного коротко із обширних та коротших правил, монастирських Конституцій та його наук для чернецтва» (Почаїв, 1751 р.), кандидат на посаду ігумена мав бути добрим у вчинках, розсудливим у спілкуванні й поведінці, у повчанні побожним і шанобливим, наполегливим у дотриманні правил, тихим та покірним, терпеливим, милосердним у покаранні, лагідним у штрафуванні, пильним у спостереженні за ченцями [28].

До обов'язків ігумена належала турбота про щоденне функціонування монастиря, відповідно до задоволення потреб усіх ченців, справедливе нагадування й покарання тих, що порушували приписи спільного монастирського життя, чесне провадження монастирських фінансів, піклування про монастирське майно. Під час проведення візитації монастиря делегована комісія від Провінційної управи проводила не тільки інвентаризацію монастирського майна, але й опитувала ченців про діяльність місцевих ігуменів. Так, наприклад, у візитації 1747 р. ігумен о. Гервасій Паславський охарактеризований ченцями як людина, яка би рада прихилити небо для місцевої обителі, оскільки одночасно наполегливо піклується як про піднесення Божої похвали, так і про монастирське майно [23, с. 64].

В обов'язки ігумена входило призначати та звільняти монастирську адміністрацію (вікарія, економа, прокуратора, захристиянина, рефектарія тощо). Правила забороняли відмовлятися від виконання визначених монастирських посадових обов'язків. В управлінні монастирем ігумену допомагала Домова управа, до якої належали старші ієромонахи, вікарій, проповідник, сповідник, секретар. Ця управа розглядала дисциплінарні справи чернецтва, найчастіше пов'язані з порушенням правил монастирського укладу життя та призначала відповідні епітимії (покарання, покути) [27, с. 165].

Вибір ігумена в другій половині XVIII ст. відрізнявся від традиції, усталеної в попередні періоди. У XVII ст. настоятеля обирала братія монастиря й вибрану кандидатуру затверджував або ктитор обителі, або польський король. Після приєднання Перемишльської єпархії до унії (1691 р.), на території якої розмістився Добромильський монастир, змінилася й процедура виборів ігумена: до 1739 р. настоятеля після виборів монастирською братією номінував місцевий владика, а із входженням до Святопокровської провінції ігумена призначав протоігумен із Провінційною управою, у юрисдикцію яких передано управління монастирями.

Також до 1739 р. ігумен користувався правом постригати в ченці й піддиякони, а після 1739 р. це міг здійснювати тільки протоігумен. Влада ігумена обмежувалася правилами Святого Василя Великого та ухвалами Провінційних і Генеральних управ та Капітул.

Право номінації на посаду ігумена належало до функцій протоігумена, який займався переміщенням ченців. Для номінування на посаду ігумена проігумен відправляв спеціального делегата, який оголошував його розпорядження на місці та вводив на посаду призначеного отця.

Ігумен мав помічника (вікарія), а коли монастиреві належала резиденція, то нею керував підпорядкований ігумену управитель резиденції (резидент або ж прокуратор) [18, с. 51].

При виборі ігумена до 1739 р. важливе значення мало його соціальне походження. Перевагу надавали вихідцям зі шляхетських родів. У другій половині XVIII ст. виникла дискусія в середовищі чернецтва щодо дотримання соціальної рівності під час виборів ігумена. Оскільки в цей час шляхетське та королівське право патронату втратило свою вагомість, то, відповідно, і простежується зменшення кількості монастирських урядників шляхетського походження.

Ігумени монастиря здебільшого походили із дрібношляхетських родів Перемишльської землі Руського воєводства, очевидно, цей прошарок ранньомодерного суспільства мав більше матеріальних можливостей для отримання відповідної освіти. Віднаходимо значно менше представників міщанства, духовенства, а тим більше – селянства. Їхні біографії ще раз підкреслюють другорядність соціального походження для кар'єрного росту в другій половині XVIII ст.

Кар'єра монахів залежала, передусім, від проходження чернечих студій та здібностей. Функції ігуменів, місіонерів, проповідників, професорів шкіл надавалися для випускників чернечих студій. Біографії відомих нам настоятелів монастиря не фіксують жодного прикладу малоосвіченості ігуменів. Звичайно, що не всі вони мали однаковий рівень освіти.

Настоятелі Добромильського монастиря походили з різних земель Руського (Перемишльська, Львівська), Белзького та Волинського воєводств. Із семи розглядуваних ігуменів тільки три були тісно пов'язані з Добромильським монастирем, оскільки народилися в цьому місті або в його околицях, вступили до місцевого новіціату та тривалий час проживали в цій обителі.

До номінації на посаду ігумена чернець займав різні посади та виконував різноманітні послухання по різних монастирях Святопокровської провінції. У біографічних довідках зафіксовані переважно ті обов'язки, які монахи отримували після завершення студій та ієрейських свячень. Більшість із них

спочатку були сповідниками, проповідниками, прокураторами, а згодом призначались ігуменами обителів та обиралися Провінційними капітулами на посади консулторів Провінційної управи. Окрім церковних обов'язків й адміністративних урядів, ієромонахи провадили освітні студії, обіймаючи посади магістра новиків, віце-ректора та префекта школи, професора.

У розглядуваний період спостерігали міграцію ченців, принаймні кожних чотири роки особовий склад монастирської братії оновлювався. Це робилося для того, щоб ченці не звикали до постійного місця проживання, а натомість постійно відчували себе скитальцями в земному житті. Настоятелі пройшли всі етапи духовної формації: новіціат (Добромилів, Почаїв), чернечі студії (риторика, філософія, теологія). Частина кандидатів у настоятелі здобула освіту ще до вступу в чернецтво, однак більшість із них навчалась у духовних семінаріях Львова та Риму. І тільки один з ігуменів (о. Вергілій Шадурський) здобув науковий ступінь доктора богослов'я.

Щодо вікових характеристик, то переважали настоятелі у віці 31–33 рр. Віднаходимо лише поодинокий випадок урядування отця у вже похилому віці (72 р.). Серед ігуменів – більшість ієромонахів, які впродовж 8–15 років перебували в Чині та пройшли всі етапи духовної формації василіанського чернецтва [12; 13; 14].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. На підставі опрацьованих джерел нам удалося реконструювати підставові біографічні дані про настоятелів Добромилівського монастиря, які зосереджували свою діяльність в адміністративному та духовному напрямках. Вікові характеристики засвідчують, що монастирем управляли досвідчені ієромонахи, які, здобувши духовний вишкіл, належно практикували основи аскетичного укладу життя й подавали добрий приклад для формування нового покоління чернецтва. Соціальна база інституту настоятеля охоплювала представників шляхти, міщанства та духовенства. Освітній вишкіл ігуменів був традиційно обумовлений навчанням у новіціаті, на чернечих студіях та в духовних семінаріях.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо, передусім, у віднайденні та запровадженні до наукового обігу приватної документації (неофіційного листування, щоденників, наукових трактатів, приватних молитов і духовних практик), що значною мірою розширить джерельну базу для проведення комплексного просопографічного дослідження.

Додаток I

Реєстр ігуменів Добромилівського монастиря (1739–1762 рр.)

1739–1740 рр. – о. Гервасій Паславський;
 1740–1741 рр. – о. Методій Гордовський;
 1741–1742 рр. – о. Варлаам Корницький;
 1743–1744 рр. – о. Езекиїл Бончаківський (біографія не реконструйована);
 1744–1759 рр. – о. Гервасій Паславський (вдруге);
 1760 р. – о. Віктор Макулинський;
 1760–1761 рр. – о. Ампліат Крижанівський;
 1761 р. – о. Вергілій Шадурський;
 1762 р. – о. Полікарп Волянський [19, арк. 23–24 (зв.)]

Додаток II

Біограми ігуменів, що урядували в Добромилівському монастирі впродовж 1739–1762 рр. Волянський Полікарп

Світське ім'я – Петро. Батьки – Михайло та Марія. Народився в червні 1712 р. у с. Угерці Львівської землі. Закінчив клас риторики у Львівській школі. Вступив до чернецтва 12.06.1738 р¹. у Почаєві. Після року випробовувань у новіціаті 29.06.1739 р² склав чернечі обіти професа. У цьому ж році, 6 серпня³, отримав ієрейські свячення з рук луцького владика Теодора Рудницького в с. Жабче. Відправлений до Луцької катедри, де став проповідником. Через рік відбув до Гощі для викладання риторики та зайняв посаду віце-ректора. У липні 1742 р. вибув до монастиря в Тумені, де виконував обов'язки ігумена. Через два роки переїхав до Кременця, де також став ігуменом. Із травня 1745 р. – проповідник та сповідник в Уневі. У січні 1746 р. переїхав до монастиря в Домашові, де призначений ігуменом. Із квітня 1747 р. – ігумен монастиря в Теревовлі⁴, із лютого 1760 р. – ігумен у Черниляві. Надалі переїхав до монастиря в Добромилі, де був резидентом по різних його фільварках. У липні 1762 р. відправлений до Четвертинського монастиря, де призначений ігуменом. У квітні 1766 р. відправлений до Лаврова на

посаду ігумена. 14.07.1768 р. – ігумен Чернильського монастиря. У 1772 р. вибув із Чернильави до монастиря в Чорткові. 01.02.1774 р. – ігумен монастиря у Мильчені⁵. 06.10.1776 р. переїхав до Чернильави⁶. 24.02.1780 р. – адміністратор Добромильського монастиря, а із 1784 р. – ігумен цієї обителі⁷ [13, с. 946].

¹ За іншими даними, 24.07.1737 р. вступив до чернецтва [22, с. 11].

² За іншими даними, 29.07.1738 р. склав чернечі обіти професа [22, с. 11].

³ За іншими даними, 29.08.1738 р. – піддиякон та диякон, 08.07.1738 р. – ієромонах. Здобув теологічну освіту у Львівському колегіумі отців-єзуїтів [22, с. 11].

⁴ Однак візитаційний опис Домашівського монастиря від 22.09.1747 р. згадує про о. Полікарпа Волянського [23, с. 315].

⁵ За іншими даними, 1773–1776 рр. – ігумен монастиря в Мильчені [24; 25].

⁶ 1776–1778 рр. – ігумен монастиря в Чернильаві [26].

⁷ Помер у 1784 р. [27, с. 477].

Гордовський Методій

Світське ім'я – Михайло. Батьки – Теодор та Теодозія. Народився у вересні 1708 р. в м. Сокалі Белзького воєводства. Здобув теологічну освіту у Львівському колегіумі отців-театинів. 09.04.1734 р. отримав ієрейські свячення від львівського владики Атанасія Шептицького. 21.09.1734 р. вступив до чернецтва у Львівському монастирі Св. Юрія. Після року випробовувань 09.10.1735 р. склав чернечі обіти професа. Призначений проповідником у цьому ж монастирі. У 1737 р. став помічником митрополита, будучи асистентом упродовж двох років. У вересні 1739 р. призначений ігуменом Добромильського монастиря. У липні 1742 р. відправлений до Луцька, будучи аудитором курії луцького владики Теодора Рудницького, а через 10 місяців вибув до Жовкви на посаду ігумена. Із жовтня 1743 р. – ігумен у Верхраті, із квітня 1744 р. – у Тереховлі, із липня 1746 р. – ігумен Святоспаського монастиря, із січня 1747 р. – у Володимирі, аудитор владики Теофіла Годобського, протоігумена Святопокровської провінції. У липні цього ж року обраний аудитором та ігуменом Верхратського монастиря, на Берестейській капітулі (1751 р.) – секретарем провінції, виконуючи ці обов'язки впродовж чотирьох років, будучи водночас ігуменом у Верхраті. У вересні 1756 р. переїхав до Гощі, де був ректором монастирської школи. Із травня 1757 р. – ігумен у Бєсїдах, із лютого 1760 р. – ігумен у Верхраті, із серпня 1764 р. – ігумен Лішнянського монастиря¹ [13, с. 820].

¹ Упродовж 1764–1769 – ігумен Дерезицького монастиря [18, с. 137]. Час та місце смерті не встановлені (*авт.*).

Корницький Варлаам

Світське ім'я – Василій. Батьки – Іван та Анастасія. Народився 01.01.1708 р. у Добромилі (Перемишльська земля). Пройшов філософські студії в Перемишльській школі. Вступив до чернецтва 12.06.1735 р. у Добромилі. Після короткого періоду випробовувань 19.08.1735 р. склав обіти професа. 13.03.1736 р. висвячений у диякони Чину, а згодом, 06.03.1737 р., отримав ієрейські свячення з рук перемишльського владики Ієроніма Устрицького. Продовжував перебувати в Добромильському монастирі, виконуючи обов'язки диригента та вікарія¹. З утворенням Святопокровської провінції відправлений на посаду ігумена Лішнянського монастиря, де перебував упродовж п'яти років². Після цього знову повернувся до Добромиля, будучи вікарієм та сповідником. Згодом відправлений для проведення місій до Почаєва. За нетривалий період повертається до Добромиля, будучи вікарієм обителі. Звідти відправлений до Львівського монастиря Св. Онуфрія для зміни ігумена, а згодом – до Дерезицького монастиря на виконання обов'язків ігумена. Незабаром черговий раз повернувся до Добромиля, будучи сповідником та вікарієм обителі. У 1767 р. відправлений на посаду вікарія Лаврівського монастиря³ [14, с. 133].

¹ 1741 р. – ігумен, 1742 р. – вікарій, 1754 р. – сповідник Добромильського монастиря [18, с. 347, 348].

² під 1747 р. згадується в джерелах як ігумен Лішнянського монастиря [23, с. 64].

³ Помер 17.05.1767 р. у Лаврові [5; 11, с. 83].

Крижанівський Ампліатій

Світське ім'я – Адам. Батьки – Петро та Катерина. Народився в 1733 р. в с. Хлопчиці Львівської землі. Вступив 02.02.1748 р. до духовного стану в Почаєві. Після року новіціату 16.02.1749 р. склав чернечі обіти професа в присутності о. Іпатія Білинського, протоархімандрита руської конгрегації. Потім направлений на студії з риторики до Гощі. Пробувши тут 1 рік та 6 місяців, відправлений на філософські студії до Львова, де також вивчав спекулятивну теологію. Після завершення студій 30.07.1753 р. у

Криосі висвячений у пресвітери львівським владикою Левом Шептицьким. Відправлений до Почаєва, де виконував обов'язки диригента хору. Після цього поїхав до Гощі, будучи віце-ректором, префектом школи та диригентом. Після року перебування в Гощі відправлений до Лаврівського монастиря, де викладав філософію й був вікарієм чернечої адміністрації. Згодом скерований до Добромиля, де викладав теологію для молодого покоління чернецтва впродовж трьох років. 06.08.1762 р. обраний ігуменом Щеплотського монастиря, виконуючи ці обов'язки впродовж трьох років та чотирьох місяців. У березні 1766 р. призначений на посаду ігумена Добромильського монастиря, виконуючи ці обов'язки до 1776 р.¹, коли на Унівській провінційній капітулі обраний провінційним консультором. Згодом на Кристинопільській капітулі обраний ігуменом цієї обители². Після генеральної капітули в Тороканах (1780 р.) обраний протоконсультором галицької провінції Святого Спаса, виконуючи одночасно обов'язки ігумена Кристинопільського монастиря. У цьому ж монастирі в 1785 р. помер та похований³ [14, с. 40].

¹ 1773–1776 рр. – ігумен Добромильського монастиря [24; 25].

² 1778–1779 рр. – ігумен Кристинопільського монастиря та консультор Святопокровської провінції [26].

³ За даними інших джерел, помер 03.01.1788 р. у Кристинополі [11, с. 87].

Макулинський Віктор

Світське ім'я – Василь. Батьки – Іван та Евфросинія. Народився в січні 1697 р. на теренах Перемишльської землі¹. Здобув теологічну освіту у Львівській колегії отців-сзуїтів. Вступив 08.06.1746 р. до чернецтва в Добромилі. Після року новіціату 29.06.1747 р. склав чернечі обіти професа. У цьому ж році по складенні обітів 16 липня отримав ієрейські свячення. Виконував обов'язки проповідника в Добромильському монастирі. 3 серпня 1749 р. став магістром новіціату. У травні 1752 р. призначений ігуменом Зимнівського монастиря. У січні 1753 р. відправлений до Журавина, де був резидентом Добромильського монастиря. Із липня 1754 р. – вікарій Добромильського монастиря (п'ять років). По завершенню урядування передав посаду ігумена Гервасію Паславському. Із вересня 1760 р. – ігумен монастиря в Добрянах. У січні 1763 р. переїхав до Топільницького монастиря на посаду ігумена. Серпень 1764 р. – проповідник у Спасі, а згодом – вікарій обители. 27.03.1767 р. відправлений до Низкиницького монастиря, був вікарієм обители. У 1771 р. як сповідник відправлений до Збаразького монастиря, де перебував до 1774 р. Помер у цьому ж монастирі 10.05.1774 р.² [13, с. 1172].

¹ Походив із м. Самбора Перемишльської землі. Перед вступом до Чину отримав філософську освіту. Служив у канцелярії Самбірської економії [23, с. 64].

² 1773–1774 рр. – старець монастиря в Збаражі [24].

Паславський Гервасій

Перед утворенням Святопокровської провінції склав чернечі обіти в Добромильському монастирі¹. У цій же обители перебував тривалий час і після смерті отця-настоятеля Ієроніма Кузьмича став Добромильським ігуменом², будучи водночас консультором Святопокровської провінції. На Дубнівській капітулі (1743 р.) обраний третім консультором провінції. У 1747 р. відправлений до Мокрян, виконуючи обов'язки прокуратора монастирського фільварку³ [12, с. 427].

¹ Народився 1708 р., вступив до монастиря 1732 р., склав чернечі обіти професа 1733 р., отримав ієрейські свячення 1734 р. [27, с. 465].

² Був двічі ігуменом Добромильського монастиря в 1739–1740 рр. та 1743–1759 рр. [18, с. 347, 348].

³ Помер 1759 р. у Добромилі [11, с. 82].

Шадурський Вергілій

Світське ім'я – Василь. Батьки – Дмитрій та Євдохія. Народився в 1727 р. в с. Жуків Волинського воєводства. Закінчив клас поетики в Гощі. Вступив 04.07.1746 р. до чернецтва в Почаєві. Після року випробувань у новіціаті 06.07.1747 р. склав чернечі обіти професа. По складенню обітів відправлений до Гощі на студії з риторики. По завершенню одного року навчання в серпні 1748 р. поїхав до Львова на студії з філософії. У кінці студій отримав дияконівські свячення. У серпні 1750 р. – проповідник та катехит у Луцьку. Серпень 1751 р. відправлений до Риму в Колегію пропаганди віри на теологічні студії. У 1754 р. отримав ієрейські свячення в Римі. По завершенню навчання отримав ступінь доктора та повернувся на терени Святопокровської провінції. У серпні 1754 р. відправлений до Шаргорода для викладання риторики та був префектом школи. Із серпня 1755 р. – у Луцьку, був проповідником при місцевій кафедрі. Через рік перейшов до Луцького монастиря для викладання філософії. Із серпня 1758 р. – викладач догматичної та моральної теології в Добромилі, у жовтні 1759 р. – викладач спекулятивної та

догматичної теології у Львівському монастирі Св. Юрія. У 1760 р. вибув до Добромиля¹, а в березні 1761 р. – до Тереховлі. На Білостоцькій капітулі (жовтень 1763 р.) обраний четвертим консультором у провінційній управі, а також ігуменом Віцинського монастиря. 05.08.1764 р. відправлений до Підгорецького монастиря, будучи ігуменом цієї обителі. 26.08.1765 р. переїхав до Білостоку, де також призначений настоятелем² [13, с. 1179].

¹ 1760–1761 рр. – ігумен Добромільського монастиря [18, с. 348].

² Помер у 1772 р. [27, с. 473].

Джерела та література

1. Бегей О. Монастирі Старосамбірщини: історія та перспективи використання у туризмі : монографія / Оксана Бегей, Ольга Анісімович-Шевчук, о. Михайло Гачан. – Львів : ЛІЕТ, 2014. – 332 с.
2. Ваврик М. (ЧСВВ). По василіянських монастирях / Михайло Ваврик. – Торонто : Вид-во, оо. Василіян, 1958. – 286 с.
3. Ваврик М. (ЧСВВ). Нарис розвитку і стану Василіянського Чину XVII–XX ст. Топографічно-статистична розвідка / М. Ваврик // Записки Чину Св. Василя Великого. – Серія II. – Секція I. – Праці. – Т.10. – Рим : Вид-во отців-василіян, 1979. – 180 с.
4. Венедикт, ієромонах. Настоятель як духовний отець: дослідження у світлі творів і навчання преп. Теодора Студита (759–826) / Валерій Алексійчук. – Львів : Свічадо, 2009. – 176 с.
5. Вибір з «Пом'яника» Чину Св. Василя Великого – травень [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.bazylianie.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=278:lr8&catid=16:historiazakonu&Itemid=3
6. Добромільська реформа і відродження української церкви : доп. та матеріали учасників Міжнар. наук. конф., присвяченої 120-літній річниці початку Добромільської реформи Василіянського Чину Св. Йосафата і 100-літній річниці перенесення василіянського новіціату з Добромиля у Крехів. – Львів, 2003. – 304 с.
7. Дзюрах, Богдан, ерм. ЧНІ Духовне життя монаха: на основі творів св. Теодора Студита / ієромонах Богдан Дзюрах, ЧНІ. – Львів : Свічадо, 2003. – 484 с.
8. Кріль М. Старосамбірщина: історія і культура / Михайло Кріль. – Львів : Піраміда, 2009. – 600 с.
9. Кріль М. Василіянський монастир Св. Онуфрія як пам'ятка історії та архітектури / М. Кріль, Ю. Стецик // Пам'ятки України: історія та культура. – № 3(201). – Березень 2014. – С. 48–53.
10. Лазорик І. Доброміль та околиці / І. Лазорик. – Коломия : [б. в.], 1998. – 240 с.
11. Лось В. Catalogus partum et fratrum defunctorum Чин св. Василя Великого у фондах інституту рукописів НБУВ (середина XVIII – початок XIX ст.) / В. Лось, Н. Сінкевич // Генеалогічні записки. – Вип.12 (нової серії 6). – Львів, 2014. – С. 77–101.
12. Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника. Відділ рукописів (далі – ЛННБ ВР), ф. 3, спр. 435, с. 377–784.
13. ЛННБ ВР, ф. 3, спр. 436, с. 785–1188.
14. ЛННБ ВР, ф. 3, спр. 614, с. 1–376.
15. Патрило І. (ЧСВВ). Нарис розвитку Василіян 1743–1889 рр. / І. Патрило // Записки ЧСВВ. – Серія II. – Секція I. – Т.48. – Рим : Вид-во отців-василіян, 1992. – С.160–210.
16. Площанській В. Доброміль, монастирь ЧСВВ и несколько словъ объ отношеніяхъ города / Венедикт Площанській // Науковий Сборник Галицко-Руской Матицы. – Львовъ, 1867. – С. 211–254.
17. Слободян В. Церкви України. Перемишльська єпархія / Василь Слободян. – Львів, 1998. – 760 с.
18. Стецик Ю. Василіянські монастирі Перемишльської єпархії (кінець XVII – XVIII ст.) : монографія / Ю. Стецик. – Дрогобич : Вид. від. ДДПУ, 2014. – 388 с.
19. Центральний державний історичний архів України у м. Львові, ф. 684, оп. 1, спр. 1449, арк.23–24 (зв.).
20. Чень Л. Типи розпланування василіянських монастирів / Л. Чень // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Архітектура. – 2008. – № 632. – С. 82–91.
21. Яременко М. Настоятелі київських чоловічих монастирів у XVIII столітті / М. Яременко // Ковчег. Науковий збірник із церковної історії. – Число 3. – Львів : Ін-т історії Церкви Львівської богословської академії, 2001. – С. 260–295.
22. Archiwum Państwowy w Przemyślu. – Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego w Przemyślu, sygn. 222, s. 11–13.
23. Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie – Zespół Ławra Poczajowska, sygn. 2. Skrutenia, s. 64, 315.
24. Cathalogus monasteriorum Ordinis Sancti Basilii Magni provinciae Protectionis Beatissimae Virginis Mariae cum residentibus in iis Religiosis Patribus et Fratribus ex Anno 1773 a Mense Septembri ad Septembrem 1774 Anni. – Typis S.R.M. – Monaste : Poczajovien: O.S.B.M. Anno Domini, 1773.

25. *Catalogus monasteriorum Ordinis Sancti Basilii Magni provinciae Protectionis Beatissimae Virginis Mariae cum residentibus in iis Religiosis Patribus et Fratibus ex Anno 1775 in Annum 1776.* – Typis S.R.M. – Monaste : Poczajovien: O.S.B.M. Anno Domini, 1775.
26. *Catalogus Professorum Ordinis S. B. Magni provinciae Protectionis Beatissimae Virginis Mariae juxta Ordinem Alphabeticum in Monasteriorum ex Anno 1778 in Annum 1779.* – Typis S.R.M. – Monaste : Poczajovien: O.S.B.M. Anno Domini, 1778.
27. Lorens B. *Bazylianie prowincji koronnej w latach 1743–1780* / B. Lorens. – Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2014. – 560 s.
28. *Summariusz reguł Świętego Ojca Naszego Bazylego Wielkiego z reguł obszerniejszych i krótszych, z konstytucyj mniskich i nauk Jego zakonnych wkrótce zebrany.* – Poczajów, 1751.

Стецик Юрий. Настоятели Добромильского василианского монастыря Св. Онуфрия (1739–1763 гг.): биографический обзор. На основании личных данных заключены биограммы настоятелей. Представлена их общая просопографическая характеристика за следующими критериями: общий возраст, территориальное и социальное происхождение, вступление к монашеству, время пребывания в чернецтве, составление монашеских обетований, получение образовательных студий, перемещение по монастырям Святопокровской провинции для выполнения монастырских и церковных обязательств.

Настоятели сосредоточивали свою деятельность в административном и духовном направлениях. Вековые характеристики удостоверяют, что монастырем управляли опытные иеромонахи, которые получив духовную выучку, должным образом практиковали основы аскетического уклада жизни и подавали добрый пример для формирования нового поколения монашества. Социальная база института настоятеля охватывала представителей шляхты, мещанства и духовенства. Образовательная выучка игуменов была традиционно обусловлена учебой в новициате, монашескими студиями из риторики, философии, теологии и духовными семинариями.

Ключевые слова: игумен, иеромонах, управа, профес, номинация.

Stetsyk Yuriy. The Abbot of the Basilian Monastery of the Saint Onufry in Dobromyl (1739–1763): Biographic Review. On the basis of the personal data the biogrammes of abbots are celled. Their general prosopografi description is presented after next criteria: general age, land and social origin, prelude of monkhood, time of stay at monkhood, drafting of monastic oath, receipt of educational studios, moving on the monasteries of Saint Protection province for implementation of monasterial and church obligations.

Abbots concentrated the activity in administrative and spiritual directions. Age-old descriptions certify that a monastery was managed by experience celibate priests getting that the spiritual teaching was properly practiced by bases of ascetic way of life and gave a kind example for forming of new generation of monkhood. The social base of institute of abbot embraced representatives of gentry, low middle class and clergy. The educational teaching of father superiors was traditionally conditioned by studies in novitiate, monastic studios from a rhetoric, philosophy, theology and seminaries.

Key words: superior, priest monk, justice, profes, nomination.

Стаття надійшла до редколегії
10.01.2015 р.

УДК 27-789(091)

Михайло Саламаха¹

Трансформація структури Чину Святого Василя Великого в останній третині XVIII ст.

У статті розглянуто зміни в структурі Чину Святого Василя Великого в останній третині XVIII ст. Висвітлено процес утворення нових провінцій у складі Чину. Проаналізовано зміни в становищі василіан після поділів Речі Посполитої. Простежено скорочення кількості монастирів та монахів у них, яке спостерігали в зазначений період унаслідок проведення ворожої щодо василіан політики урядами Австрійської та Російської імперій.

Ключові слова: Василіанський Чин, капітула, василіанський монастир, Австрійська імперія, Російська імперія.